

Deirdre McCloskey

Put your money where your mouth is

Deirdre McCloskey is een econome die graag gangbare opvattingen overhoop haalt. De bijzonder hoogleraar ging in gesprek met Rebel Arthur Gleijm. Zij bespraken nieuwe manieren om de maatschappij te organiseren en weg te bewegen van de vertrouwenscrisis tussen burger, business en overheid. “We moeten gewoon gaan praten. *Very Dutch. Polderen. Let’s do it!*”

DOOR BAUD SCHOENMAECKERS EN MAARTJE SMEETS

Ze is hartelijk, openhartig, warm en direct – met een op momenten vlijmscherpe tong. Of het nou over (on)recht, politiek en economie gaat of over idealisme, financiën en criminele filosofie, Deirdre McCloskey knoopt de theorie aan de huidige politiek-economische wereldconstellatie. Met gemak legt ze op haast speelse wijze het verband tussen de kracht van de Nederlandse bourgeoisie in de 18de eeuw en de macht van de digitale toekomst. De vraag of Europa de huidige crisis weer te boven komt, wuift ze weg. Kritisch duikt ze direct de diepte in: “Crises zijn er altijd en we moeten echt niet overdrijven hoe lang het huidige probleem zal aanhouden. Europa komt er wel over heen. Maar dan moeten regeringen wel het idee loslaten dat ze zich uit de crisis kunnen subsidiëren. Want dat is wat nu gebeurt: meer belasting heffen en meer geld in het systeem pompen. Heffen en pompen, heffen en pompen. Dat kan niet.”

In de huiskamer van de Nederlandse econoom Arjo Klamer laat de Amerikaanse econome haar woordenstroom de vrije loop. Klamer heeft McCloskey in de jaren tachtig naar Nederland gehaald voor een gastdocentschap. Zij roemt de tolerante houding en de open mind die zij in Nederland aantrof, ook toen zij dertien jaar geleden besloot niet langer als man, maar als vrouw door het leven te gaan: “Voor mij zijn het symbolen voor Nederland. Oké, er is nu een rimpel in de tolerantievijver met Wilders – maar die is tijdelijk. Deze tolerantie, het vrije denken, het ontbreken van een autoritaire aristocratie en een sterke bourgeoisie met innovatie en ondernemerschap als leidraad hebben Nederland in het centrum van de wereld geplaatst in de 17de en 18de eeuw. Dit is de basis voor de rijkdom, niet de koloniale erfenis. Zelfs Engeland wilde een Nederlandse koning! We kunnen ontzettend veel leren uit dit verleden – en Nederland helemaal. Jullie mogen er best

veel trotser op zijn,” zegt ze op ironisch vermanende toon.

Arthur Gleijm haakt in op haar antwoord over de aanpak van de huidige crisis: “Maar komt het dan goed, als regeringen blijkbaar de verkeerde aanpak hebben?”
Deirdre: “Het is niet zo dat het vanaf nu altijd slecht zal gaan. Ja, er is een groot probleem met de vastgoedbubbel, van Roemenië tot Ierland. Maar de mensen in Europa zijn hoog opgeleid, ze spreken Engels. Ze gaan er wel weer bovenop komen.”
Arthur: “Bedrijven als Moody’s lijken nu de wereld te regeren en ze hebben uiteindelijk de macht om landen te maken of breken.”
Deirdre: “Moody’s waardeert bedrijven en landen. Maar, zoals we in de VS zeggen: ‘They don’t put their money where their mouth is’. In mijn ogen gedraagt Moody’s zich onverantwoordelijk. Zij hebben Griekenland overgewaardeerd. Griekenland kon daardoor profiteren van belangrijke

FOTO: LUN GATELEY

Een sterke bourgeoisie, die innovatie en ondernemerschap als leidraad had, lag ten grondslag aan de rijkdom van Amsterdam.

investeerdere die op die hoge waardering af kwamen. Ik heb niet zoveel respect voor Moody's. En begrijp ook niet zo goed waarom anderen dat wel hebben. Ik vraag me af waarom Moody's zelf geen geld wegzet in de landen die zij zo hoog waarderen. Waarom vertellen ze mij wat ik moet doen en doen ze het zelf niet?"

Verslaafd

Arthur: "De huidige maatschappij hecht veel waarde aan metingen en voorspellingen."

Deirdre: "Ja, ik weet het, het is een obsessie. Mensen proberen zelfs te meten hoe gelukkig een land is. We lijken wel verslaafd aan cijfers. En ik ben heus van de cijfers, geloof me. Als je iets op een goede manier kunt meten, moet je dat ook doen. Maar zoals we nu het hele leven in cijfers en voorspellingen proberen te vangen is volkomen waanzin. We zoeken in die cijfers naar zekerheid. Je kunt het leven niet voorspellen.

Ik wist toen ik jonger was echt niet dat ik nu als vrouw door het leven zou gaan. Als je het leven van één persoon al niet kunt voorspellen, hoe kun je dan ooit voorspellen hoe een land zich gaat gedragen?"

"We kunnen onszelf niet uit de crisis rekenen en meten. We moeten volgens mij eerst en vooral ophouden met onszelf voor te houden dat we niets zijn dan hebzuchtige, materialistische consumenten. Ik wil dat mensen stoppen met bang zijn om dingen te proberen. We moeten blijven innoveren. We zijn niet vulgair en alleen geïnteresseerd in geld. Juist dankzij menselijke waarden als vrijheid en waardigheid heeft ons systeem goed gefunctioneerd. Mijn innovatie om de crisis het hoofd te bieden zou dus zijn dat we moeten stoppen onszelf te straffen."

Arthur: "Verandering wordt dus niet vanuit de overheid opgelegd. Dan moeten mensen

ook vrij zijn om dingen te proberen."

Deirdre: "Regeringen kunnen veel bepalen, maar ook veel kapot maken. Neem Zimbabwe. Na Noord-Korea misschien wel het armste land op aarde. Het ligt naast Botswana, een land dat het juist heel goed doet. Het enige dat het verschil maakt tussen de twee is *governance*, de manier waarop het land geleid wordt. Er zijn allerlei manieren om een maatschappij naar de filistijnen te helpen. Nu is het idee in sommige Afrikaanse landen om van de bureaucraten de middenklasse te maken. Niet de boeren, of de arbeiders, die worden juist extra belast. In mijn ogen moet je juist uitgaan van de *bourgeois deal*: toestaan dat mensen fortuin kunnen maken. Bourgeois is de opkomst van mobieltjes in Oost-Afrika, die mensen allerlei mogelijkheden bieden die zij eerst niet hadden."

Gezond verstand

Arthur: "Hoe zit het dan met het milieu? De

FOTO: HOLGER MOTZKAU

Elinor Ostrom, de eerste vrouwelijke winnaar van de Nobelprijs voor de economie, op een conferentie in 2009.

mobieltjes waar je het over hebt, hebben geen beste reputatie wat betreft winnen en dumpen van de zware metalen die erin zitten.”

Deirdre: “Innovatie is de beste manier om moeder aarde te helpen. We moeten vooruit en nieuwe dingen bedenken om bijvoorbeeld zonnepanelen goedkoper te maken. De manier om dat te doen is om mensen de gelegenheid te geven dat dan ook te doen. Niet door ze allerlei dingen te verbieden.

Geef mensen de gelegenheid gezamenlijk problemen aan te pakken. Elinor Ostrom, de eerste vrouw die de Nobelprijs voor de economie won, bewees dat de beste oplossingen voortkomen uit gezamenlijk overleg. Haar theorie: Laat mensen samen praten en ze komen er wel uit. Dat is alles. Crises zoals de milieuproblemen of de huidige financiële crisis zijn niet onvermijdelijk. We moeten ervan uitgaan dat mensen niet altijd klojo's zijn. Tuurlijk, soms gedragen mensen zich als een stel *assholes*, maar niet altijd. En dan ontstaat ruimte voor sociale arrangementen. Als verstandige mensen op een open manier met elkaar de discussie aangaan, krijg je oplossingen. Dat betekent ook dat milieustrongisten niet meteen de sceptici uit moeten sluiten van de discussie. Laten we gewoon gaan praten. Dat is ontzettend Hollands. Polderen. Dat is een goed en verstandig model dat past bij een vrije maatschappij. *Let's do it!*”

Kleine overheid

Arthur: “Internet biedt daarvoor veel mogelijkheden.”

Deirdre: “Internet vervlakt de hiërarchie.”

Arthur: “De politiek weet zich daar geen raad mee.”

Deirdre: “Maar de politiek moet internet niet willen reguleren. Dat vind ik gevaarlijk. Het moet bij consumenten, individuen

liggen om manieren te vinden om om te gaan met de vrijheden die internet biedt.”

Arthur: “Je bent voor kleine regeringen?”

Deirdre: “Ja, we kunnen geleidelijk toewerken naar een kleine regering waar iedereen zich in kan vinden. Zover zijn we nog niet. We zijn nu in een stadium dat de overheid kleiner wordt, doordat politici zich laten verleiden monopolieposities van overheden te verkopen. In Chicago hebben politici de wegen en parkeerconcessies verkocht aan particuliere bedrijven. Nu heeft de markt een prijs gegeven aan de parkeerplaatsen, en kan ik weer een plekje vinden in het centrum van de stad. Als ik maar betaal. Dat is niet erg, zo werkt de markt nu eenmaal. Als het brood gratis is, zal er ook een tekort aan brood ontstaan. Je moet de prijs koppelen aan de markt vraag. Zo gaat een onderdeel van de maatschappij als parkeren zichzelf reguleren, zonder dat de overheid zich ermee bemoeit.”

Arthur: “Hoe zit het met het publieke belang?”

Deirdre: “Dat interesseert regeringen geen bal. Mensen denken misschien dat regeringen het publieke belang dienen, maar dat is niet zo. Wat heb je liever: een compleet monopolie op de wegen door de regering of honderden bedrijfjes die de wegen zo efficiënt mogelijk beheren?”

Arthur: “Maar je zult het verkopen van monopolies toch met enige zorg moeten doen.”

Deirdre: “Okay, maar het enige waar regeringen echt op moeten letten, is dat ze een monopolie voor een goede prijs verkopen. De overheid doet niet aan efficiënt beheer, want ze hoeft er niet van te leven. Een particulier bedrijf gaat failliet als het dat niet doet.”

Arthur: “Maar hoe kun je voorkomen dat overheden de privatisering van een monopolie verprutsen?”

Deirdre: “Het is niet erg als ze het verkopen. De enige manier waarop dat kan, is als ze het te goedkoop van de hand doen. Dat is alleen nadelig voor die regering zelf. Van daaruit moet je voorwaarts. Dan kun je gaan werken aan een winstgevend bedrijf. Het maakt niet uit wie de uiteindelijke zeggenschap krijgt. Voor mijn part gaan de nonnen de wegen beheren. Als ze dat beheer maar doen volgens de regels van de markt.”

Regels en macht

Arthur: “Wat vind je dan van langetermijncontracten op basis van publiek-private samenwerking?”

Deirdre: “Als je dat doet, doe het dan goed. De private sector moet dan voor de overheid de regels bepalen en niet andersom. Dan breng je de waarden van de bourgeoisie maatschappij, dus waarin mensen hun eigen vooruitgang willen verwezenlijken, binnen bij de overheid. Daarmee biedt publiek-private samenwerking een uitgelezen kans om de juiste verandering in gang te zetten.

Het probleem van een regering is, dat ze handelt naar de waarden van een monarchie. Overheden gaan over regels en macht. De relatie tussen elke regering en gewone mensen is die van machthebber

Deirdre McCloskey

Deirdre Nansen McCloskey (1942) is bijzonder hoogleraar Economie, Geschiedenis, Engels en Communicatie aan de Universiteit van Illinois. Naar eigen zeggen ontwikkelde ze zich van socialist, naar Keynesiaan, tot 'postmoderne vrijemarktfeministe'. Ze schreef over economische theorie en geschiedenis, filosofie, retoriek, feminisme, ethiek en recht. Zij is voorstander van het vrijemarktkapitalisme, maar dan wel in een ethische variant. McCloskey pleit voor een 'moreel kapitalisme'. Op dit moment werkt zij aan een geschiedenis van de economie gericht op de ethiek van wat zij noemt de bourgeoisie, de richtinggevende middenklasse. *Bourgeois Virtues* is het eerste deel van deze geschiedenis en gaat over het belang van de waarden van middenklasse op de ontwikkeling van het kapitalisme. In deel 2, *Bourgeois Dignity, why economics can't explain the modern world* gaat ze verder met haar kruistocht voor een nieuwe, op ideeën georiënteerde economie: “Een economie die ons terugbrengt naar Adam Smith's idee over bekoming, vrijgevigheid en ethiek.” McCloskey besloot op 53-jarige leeftijd niet langer als Donald maar als Deirdre door het leven te gaan.

FOTO: INTERNATIONAL INSTITUTE FOR COMMUNICATION AND DEVELOPMENT (IICD)

“Bourgeois is de opkomst van mobieltjes in Oost-Afrika, die mensen allerlei mogelijkheden bieden die zij eerst niet hadden.”

en onderdaan. Ik betaal als onderdaan mijn belasting, maar ik krijg geen keuzes voorgelegd. Klanten van private bedrijven hebben wel keus. En als je de waarden van die klanten binnen de overheid weet te krijgen, zul je het gedrag van de regering verbeteren.”

Arthur: “Het probleem is ook dat er veel wantrouwen is tussen de publieke en private sector. De intentie van de regering is om macht te houden, niet om die weg te geven.”

Deirdre: “Het publiek gelooft dat de regering er is om de mensen te helpen. Dat komt omdat overheden mensen voorhouden dat ze de zaakjes allemaal wel zullen regelen. Een regering die alles wil controleren en reguleren, is de dood in de pot. Het is toch geen doen als een Haagse ambtenaar wil controleren of jij je bedrijf goed runt? De relatie tussen de onderdaan en koning, oftewel de burger en de regering in de huidige maatschappij, is veel slechter dan de relatie bedrijf en klant. Toegegeven, die laatste relatie is ook niet altijd ideaal. De klanten van nu hebben andere eisen dan vroeger. Het gaat de klanten niet meer

alleen om zo veel mogelijk, zo goedkoop mogelijk. Dat is waar sociaal ondernemerschap om de hoek komt kijken – het gaat ook over andere waarden dan alleen financiële.

De boodschap in kranten, tijdschriften en op tv is nu dat zakenmensen slechte mensen zijn. Dat zaken doen slecht is: ‘Voor-

zichtigheid is goed en voorzichtigheid zal de mens beschermen tegen de zakenmensen.’ Die boodschap is fout. Ondernemerschap en creativiteit zitten in de aard van de mensen. Het heeft de ontwikkeling van de maatschappij en de mensheid door de eeuwen heen voort gedreven.” ●

Rebelkids

SEGER (4)

“Ik vind het mooi om op een berg te staan, want dan kun je alles heel goed zien.”

